

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: The translated judgment in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/ her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgment shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.

=====

ચેરમેન, ઓઈલ અને નેચરલ ગેસ કોર્પોરેશન લિમિટેડ અને અન્ય

વિરુદ્ધ

શ્યામલ ચંદ્ર ભૌમિક

નવેમ્બર ૨૩, ૨૦૦૫

[અરિજીત પાસાયત અને આર. વી. રવીન્દ્રન, ન્યાયાધીશ]

લેખિત અરજી- જ્યારે હકીકતોના વિવાદિત પ્રશ્ન સામેલ હોય ત્યારે તે ચાલવાપાત્ર છે-ઠરાવ્યુ છે કે, ચાલવાપાત્ર નથી-ઉપાય એ છે કે યોગ્ય મંચનો સંપર્ક કરવો જેથી પુરાવાઓનું વિશ્લેષણ કરી શકાય-ઔદ્યોગિક વિવાદ અધિનિયમ , ૧૯૪૭-કલમ ૨૫-એફ, ૨૫-બી.

પ્રતિવાદી અપીલકર્તા-નિગમમાં કામચલાઉ/છુટક કામદાર તરીકે કામ કરતો હતો.તેમણે પોતાની સેવાને નિયમિત કરવા માટે રજૂઆત કરી હતી પરંતુ તેને નકારી કાઢવામાં આવી હતી.ત્યારબાદ તેમણે રિટ પિટિશન દાખલ કરીને રાહત માંગી હતી.અપીલકર્તાએ ૨૪૦ દિવસ સુધી કામ કર્યું હોવાના તેમના દાવાને નકારી કાઢ્યો હતો.ઉચ્ચ અદાલતે રિટ પિટિશનને આ આધાર પર મંજૂરી આપી હતી કે છટણી પહેલાના બાર મહિનામાં પ્રતિવાદીએ ૨૪૦ દિવસથી વધુ સમય સુધી કામ કર્યું ન હતું તે સાબિત કરવાનો બોજ અપીલકર્તા પર હતો, જેને તેઓ દૂર કરવામાં નિષ્ફળ રહ્યા હતા.

આ અદાલતમાં અપીલમાં, અપીલકર્તાએ દલીલ કરી હતી કે પ્રતિવાદીએ ૨૪૦ દિવસથી વધુ સમય સુધી કામ કર્યું ન હતું તે સ્થાપિત કરવું તે નોકરીદાતાનું કામ નથી; તેનાથી વિપરીત, પ્રતિવાદીએ આ હકીકત સ્થાપિત કરવી જોઈએ.

અપીલને મંજૂરી આપતા કોર્ટે ઠરાવ્યું:

હાઈકોર્ટનો અભિગમ સાચો નથી.જ્યારે વર્ષમાં ૨૪૦ દિવસથી વધુની સેવાનો દાવો કરવામાં આવે ત્યારે ઉચ્ચ અદાલતે રિટ અરજીઓ પર સીધી સુનાવણી કરવી જોઈએ નહીં.કોઈ વ્યક્તિએ ૨૪૦ દિવસથી વધુ કામ કર્યું છે કે

નહીં, તે હકીકતનો વિવાદિત પ્રશ્ન છે જેની ઉચ્ચ અદાલત દ્વારા તપાસ કરવામાં આવતી નથી.આવો દાવો કરનાર વ્યક્તિ માટે યોગ્ય ઉપાય એ છે કે ઔદ્યોગિક વિવાદ અધિનિયમ હેઠળ ઔદ્યોગિક વિવાદ ઉઠાવવો જેથી પુરાવાઓનું વિશ્લેષણ કરી શકાય અને નિષ્કર્ષ પર પહોંચી શકાય.જેમ કે તાત્કાલિક કેસમાં કાનૂની સ્થિતિનું યોગ્ય પરિપ્રેક્ષ્યમાં વિશ્લેષણ કરવામાં આવ્યું નથી, તે યોગ્ય રહેશે જો આ બાબત અધિનિયમ હેઠળ પૂરા પાડવામાં આવેલ મંચ દ્વારા નક્કી કરવામાં આવે. [૪૧૩-સી-ઈ]

રેન્જ ફોરેસ્ટ ઓફિસર વિરુદ્ધ એસ. આર. હદીમાની, (૨૦૦૨) ૩ એસસીસી; ડેન્કી વિરુદ્ધ રાજુવ કુમાર, [૨૦૦૨] ૮ એસસીસી ૪૦૦; રાજસ્થાન સ્ટેટ ગંગાનગર એસ. મિલ્સ લિમિટેડ વિરુદ્ધ સ્ટેટ ઓફ રાજસ્થાન અને અન્ય, [૨૦૦૪] ૮ એસસીસી ૧૬૧; મ્યુનિસિપલ કોર્પોરેશન, ફરીદાબાદ વિરુદ્ધ સિરી નિવાસ, [૨૦૦૪] ૮ એસસીસી ૧૮૫; એમપી ઇલેક્ટ્રિસિટી બોર્ડ વિરુદ્ધ હરિરામ, [૨૦૦૪] ૮ એસસીસી ૨૪૬; મેનેજર, રિઝર્વ બેંક ઓફ ઇન્ડિયા, બેંગ્લોર વિરુદ્ધ એસ મણિ અને અન્ય [૨૦૦૫] ૫ એસ. સી. સી. ૧૦૦; બટાલા સહકારી સુગર મિલ્સ લિમિટેડ વિરુદ્ધ સોવરન સિંહ (૨૦૦૫) ૭ સુપ્રીમ ૧૬૫; સુરેન્દ્રનગર જિલ્લા પંચાયત વિરુદ્ધ દેહ્યાભાઈ અમરસિંહ (૨૦૦૫) ૭ સુપ્રીમ ૩૦૭ અને આર. એમ. ચેલ્લી વિરુદ્ધ સહાયક

કાર્યકારી ઈજનેર, જે. ટી. (૨૦૦૫) ૯ એસસી ૩૪૦ નો ઉલ્લેખ કરવામાં આવ્યો છે.

સિવિલ અપીલેટ જ્યુરિસડીક્શન:સિવિલ અપીલ નંબર ૧૯૦૯/૨૦૦૫.

ડબલ્યુ એ નંબર ૨૬/૨૦૦૨ માં અગરતલા બેન્ચ ખાતે ગુવાહાટી હાઈકોર્ટના ૬/૧૦/૨૦૦૪ ના ચુકાદા અને આદેશમાંથી.

જી. ઈ. વહાણવટી , સોલિસિટર જનરલ, દેવદાર્ત કામત, હરિકેશ બરુઆ, સી. પી. શર્મા, વી. એન. કૌરા, ચૌધરી, એ. મરિયારપુથમ અને મેસર્સ અર્પુથમ માટે સુશ્રી અરુણા માથુર, અપીલકર્તાઓ માટે અરુણા એન્ડ કંપની.

પ્રતિવાદી માટે સંજય પારિખ, એ. એન. સિંહ અને સુશ્રી અનિતા શેનોય.

કોર્ટનો ચુકાદો ન્યાયાધીશ અરિજીત પાસાયત દ્વારા આપવામાં આવ્યો હતો.

ઓઈલ એન્ડ નેચરલ ગેસ કોર્પોરેશન લિમિટેડ (ત્યારબાદ 'ઓએનજીસી' તરીકે ઓળખવામાં આવે છે) ગુવાહાટી હાઈકોર્ટ, અગરતલા બેન્ચની ડિવિઝન બેન્ચ દ્વારા આપવામાં આવેલા ચુકાદાની કાયદેસરતા પર સવાલ ઉઠાવે છે, જેમાં અપીલકર્તાઓ દ્વારા દાખલ કરવામાં આવેલી રિટ અપીલને ફગાવી દેવામાં આવી છે અને તે રીતે રિટ પિટિશન (સિવિલ રૂલ નંબર ૧૪૪/૧૯૯૨) માં વિદ્વાન સિંગલ જજ દ્વારા પસાર કરાયેલા આદેશની પુષ્ટિ કરવામાં આવી છે.

ટૂંકમાં હકીકતની પૃષ્ઠભૂમિ નીચે મુજબ છે:

મે, ૧૯૯૨માં પ્રતિવાદીએ ગુવાહાટી હાઈકોર્ટ સમક્ષ એક રિટ પિટિશન દાખલ કરી હતી, જેમાં દાવો કરવામાં આવ્યો હતો કે તેઓ નવેમ્બર, ૧૯૮૨થી ઓએનજીસીમાં કામચલાઉ/છૂટક કામદાર તરીકે કામ કરી રહ્યા હતા અને તેમની વચ્ચે સમયાંતરે છટણી થઈ રહી હતી, પરંતુ આવા અવારનવાર છટણી માટે તેમણે ૨૪૦ દિવસથી વધુ કામ કર્યું હોત અને કોઈ પણ સંજોગોમાં ૧૯૮૯-૯૦ અને ૧૯૯૦-૯૧ સમયગાળા દરમિયાન તેમણે સતત ૨૪૦ દિવસથી વધુ કામ કર્યું હોત. એવું માનવામાં આવતું હતું કે ૨/૧૨/૧૯૮૪ થી ૧૦/૬/૧૯૮૫ સુધી તેમણે ઓટોમોબાઈલ મિકેનિક હેલ્પર તરીકે કામ કર્યું હતું, જેણે સ્થાપિત કર્યું કે તેઓ એક કુશળ મિકેનિક છે અને નિયમિત ધોરણે આ

પદ માટે હકદાર છે.વધુમાં એવો દાવો કરવામાં આવ્યો હતો કે ૧૦/૧/૧૯૯૨ પર તેણે ઓટોમોબાઇલ મિકેનિકના પદને નિયમિત કરવાની રજૂઆત/માંગ કરી હતી પરંતુ તેને ૩૦/૪/૧૯૯૨ ના સંદેશાવ્યવહાર દ્વારા નકારી કાઢવામાં આવી હતી.પ્રતિવાદીએ રિટ પિટિશન (સિવિલ રૂલ નંબર ૧૪૪/૧૯૯૨) માં ઉપરોક્ત નિર્ણયને પડકાર્યો હતો.રિટ પિટિશનમાં, ઉપરોક્ત સંદેશાવ્યવહારને રદ કરવા અને તમામ આનુષંગિક લાભો સાથે નવેમ્બર, ૧૯૮૨ થી તેને ઓટોમોબાઇલ મિકેનિકના નિયમિત પદ પર સામેલ કરવાના નિર્દેશ માટે પ્રાર્થના કરવામાં આવી હતી.અપીલકર્તાઓ દ્વારા પ્રતિ-સોગંદનામું દાખલ કરવામાં આવ્યું હતું જેમાં પ્રતિવાદીના દાવાને નકારી કાઢવામાં આવ્યો હતો કે તેઓ ૨૪૦ દિવસ માટે રોકાયેલા હતા.પ્રતિવાદીએ વધુ સોગંદનામું દાખલ કરીને જણાવ્યું હતું કે તેમને જુનિયર સિક્યુરિટી ગાર્ડના પદ માટે ઇન્ટરવ્યૂ માટે બોલાવવામાં આવ્યા હતા (જે ફક્ત આકસ્મિક કામદારો માટે જ ખુલ્લા હતા જેમણે વર્ષમાં ૨૪૦ દિવસની સેવા પૂર્ણ કરી હતી) જે ૨૪૦ દિવસથી વધુ સમય સુધી કામ કરવાના તેમના દાવાને સમર્થન આપે છે.

અપીલકર્તાઓનું આગળનું વલણ એ હતું કે ડિસેમ્બર, ૨૦૦૦માં રિટ પિટિશનની પેન્ડન્સી દરમિયાન, પ્રતિવાદી સહિત ૧૮૦ દિવસની શ્રેણીના ૩૪૦ કામદારોને પુનઃસ્થાપિત કરવાની માંગ અનેક સંગઠનો દ્વારા ઉઠાવવામાં આવી હતી.૩૪૦ કામદારોની યાદીમાં પ્રતિવાદીનું નામ સીરીયલ નંબર ૮૮ પર

હતું. સમાધાન કરવામાં આવ્યું હતું અને ૨૭-૨૮/૧/૨૦૦૧ ના રોજ સમાધાન કરવામાં આવ્યું હતું.સમાધાન મુજબ આકસ્મિક કામદારો (૧૮૦ દિવસની શ્રેણી) માત્ર ૨૦૦૦-૨૦૦૧ ક્ષેત્રની મોસમ માટે ફરીથી જોડાવા માટે હકદાર હતા, અને ૨૦૦૦-૨૦૦૧ ક્ષેત્રની મોસમ પૂર્ણ થયા પછી, તેમને સતત ભૂતકાળની સેવા માટે ક્ષેત્રની મોસમ દીઠ રૂ. ૩૫૦૦/- ની ગણતરી કરીને એક વખતની એક સામટી અંતિમ લાભ ચુકવણી સાથે છૂટા કરવા જોઈએ.આ સમાધાનને રેકૉર્ડ પર લાવવા માટે હાઈકોર્ટ સમક્ષ સોગંદનામું દાખલ કરવામાં આવ્યું હતું.

૬/૯/૨૦૦૧ પર એકલ ન્યાયાધીશે રિટ પિટિશનને મંજૂરી આપી હતી કે પ્રતિવાદીએ ઔદ્યોગિક વિવાદ અધિનિયમ, ૧૯૪૭ (ટૂંકમાં 'અધિનિયમ') ની કલમ ૨૫-એફ ની જોગવાઈનું પાલન કર્યા વિના સમાપ્ત ન થવાનો અધિકાર પ્રાપ્ત કર્યો હતો અને લાગુ સેવા જો/ભરતી નિયમો દ્વારા સૂચવવામાં આવેલી લાયકાતને આધિન ખાલી પદ સામે શોષણનો નિર્દેશ આપ્યો હતો.એવું માનવામાં આવ્યું હતું કે સમાધાન પ્રતિવાદીને લાગુ પડતું નથી કારણ કે તેણે સંઘના સભ્ય બનવાનો ઇનકાર કર્યો હતો.વિદ્વાન એકલ ન્યાયાધીશ એવા નિષ્કર્ષ પર આવ્યા કે સમાધાન પ્રતિવાદીના કેસને લાગુ પડતું નથી.તેમણે અગાઉના બાર મહિનામાં ૨૪૦ દિવસનો સતત સમયગાળો પૂર્ણ કરવાનો પ્રતિવાદીનો દાવો સ્વીકાર્યો હતો.વિદ્વાન એકલ ન્યાયાધીશના ઉપરોક્ત

આદેશને રિટ અપીલમાં અપીલકર્તાઓ દ્વારા પડકારવામાં આવ્યો હતો.અપીલ મેમોની સાથે, અપીલકર્તાઓએ તેમની દલીલના સમર્થનમાં ઘણા દસ્તાવેજો દાખલ કર્યા હતા કે પ્રતિવાદીએ ૨૪૦ દિવસથી કામ કર્યું નથી.સુનાવણી દરમિયાન હાઈકોર્ટની ખંડપીઠે અપીલકર્તાઓને કેટલાક દસ્તાવેજો દાખલ કરવાનો નિર્દેશ આપ્યો હતો.તેના જવાબમાં, જુલાઈ, ૨૦૦૪માં કેટલાક દસ્તાવેજો દાખલ કરવામાં આવ્યા હતા.જોકે, ખંડપીઠે અપીલકર્તાઓ દ્વારા દાખલ કરવામાં આવેલા વધારાના દસ્તાવેજોને એ આધાર પર ધ્યાનમાં લીધા ન હતા કે તેમને અપીલના તબક્કે રજૂ કરવાની મંજૂરી આપી શકાતી નથી.તેણે મુખ્યત્વે બે આધારો પર રિટ અપીલને ફગાવી દીધી હતી.પ્રથમ, એવું માનવામાં આવ્યું હતું કે ઓએનજીસીએ એ સ્થાપિત કર્યું ન હતું કે પ્રતિવાદીએ છટણી પહેલાના બાર મહિનામાં ૨૪૦ દિવસથી વધુ સમય સુધી કામ કર્યું ન હતું અને તે સ્થાપિત કરવામાં નિષ્ફળ રહ્યું હતું કે પ્રતિવાદી કોઈ પણ સંઘનો સભ્ય હતો.રિટ અપીલની બરતરફીને અહીં પડકારવામાં આવી છે.

અપીલના સમર્થનમાં, વિદ્વાન સોલિસિટર જનરલ શ્રી જી. ઇ. વહાણવટી એ રજૂઆત કરી હતી કે હાઈકોર્ટનો અભિગમ સ્પષ્ટ રીતે ખોટો છે.તે સાબિત કરવું અપીલકર્તાઓનું કામ નહોતું કે પ્રતિવાદીએ ૨૪૦ દિવસથી વધુ સમયથી કામ કર્યું ન હતું.તેનાથી વિપરીત, આ હકીકત સ્થાપિત કરવાની જવાબદારી પ્રતિવાદી-કામદારની હતી.તેવી જ રીતે, સમાધાનની બંધનકર્તા

પ્રકૃતિની હાઈકોર્ટ દ્વારા નોંધ લેવામાં આવી નથી અને ભૂલથી એવું માનવામાં આવ્યું હતું કે અપીલકર્તાઓએ સ્થાપિત કર્યું નથી કે પ્રતિવાદી કોઈ સંઘનો સભ્ય હતો.તેમના જણાવ્યા અનુસાર, પ્રતિવાદી-કર્મચારીએ સ્થાપિત કરવું જરૂરી હતું કે (એ) તેણે ૨૪૦ દિવસથી વધુ સમય સુધી કામ કર્યું હતું; અને (બી) તે કોઈ પણ સંઘનો સભ્ય ન હતો.હકીકતના વિવાદિત પ્રશ્નો સામેલ હોવાથી, ઉચ્ચ અદાલતે રિટ અરજી પર વિચાર કરવો જોઈતો ન હતો.એવું ધ્યાન દોરવામાં આવ્યું હતું કે પ્રતિવાદી દ્વારા ભરવામાં આવેલા અને દાખલ કરવામાં આવેલા કેટલાક બાયો-ડેટા ફોર્મમાં (કરાર/કામચલાઉ કામદાર દ્વારા દાખલ કરવા જરૂરી), પ્રતિવાદીએ સ્વીકાર્યું હતું કે તેણે દરેક વર્ષમાં ૨૪૦ દિવસથી ઓછા સમય માટે કામ કર્યું હતું.આ અદાલત સમક્ષ પ્રત્યુત્તર સોગંદનામાના પરિશિષ્ટ 'પી' ના ભાગ રૂપે દાખલ કરાયેલા કેટલાક દસ્તાવેજોનો પણ આ સંબંધમાં સંદર્ભ આપવામાં આવ્યો છે.એવું ધ્યાન દોરવામાં આવ્યું છે કે પ્રતિવાદીએ પોતે સ્વીકાર્યું છે કે તેને આપવામાં આવેલ પ્રમાણપત્ર દર્શાવે છે કે તેણે ૨૪૦ દિવસથી ઓછા સમય માટે કામ કર્યું હતું.

તેનાથી વિપરીત, પ્રતિવાદી-કર્મચારીના વિદ્વાન વકીલે રજૂઆત કરી હતી કે ઉચ્ચ અદાલતે અપીલકર્તાઓ પર યોગ્ય રીતે જવાબદારી મૂકી છે કારણ કે તેણે ૨૪૦ દિવસથી વધુ સમય સુધી કામ કર્યું હતું તે સ્થાપિત કરવા માટેનો પ્રારંભિક બોજ મુક્ત કરવામાં આવ્યો છે.વધુમાં, પ્રતિવાદીને ઇન્ટરવ્યૂ

માટે કેવી રીતે બોલાવી શકાય તે અંગે કોઈ સમજૂતી આપવામાં આવી નથી, જે ૨૪૦ દિવસથી વધુ સમયની સગાઈ પૂર્ણ કરનાર વ્યક્તિઓ સુધી મર્યાદિત હતી.

મોટી સંખ્યામાં કેસોમાં ડિસ્ચાર્જ કરવાની જવાબદારીને લગતી કાયદાની સ્થિતિ વર્ણવવામાં આવી છે. *રેન્જ ફોરેસ્ટ ઓફિસર વિરુદ્ધ એસ. ટી. હદીમાની*, [૨૦૦૨] ૩ એસ. સી. સી. ૨૫ માં, તે નીચે મુજબ યોજાયો હતો:

"૨.તાત્કાલિક કેસમાં, વિવાદને શ્રમ અદાલતમાં મોકલવામાં આવ્યો હતો કે પ્રતિવાદીએ ૨૪૦ દિવસ સુધી કામ કર્યું હતું અને તેને કોઈ પણ છટણી વળતર ચૂકવ્યા વિના તેની સેવા સમાપ્ત કરવામાં આવી હતી.અહીં અપીલકર્તાએ આ સ્પીકાર્યું ન હતું અને દલીલ કરી હતી કે પ્રતિવાદીએ ૨૪૦ દિવસ સુધી કામ કર્યું ન હતું.ટ્રિબ્યુનલે તેના ૧૦/૮/૧૯૯૮ તારીખના ચુકાદા દ્વારા એવા નિષ્કર્ષ પર પહોંચ્યું હતું કે છટણીનું વળતર આપ્યા વિના સેવા સમાપ્ત કરવામાં આવી હતી.પ્રતિવાદીએ ૨૪૦ દિવસ સુધી કામ કર્યું હોવાના નિષ્કર્ષ પર પહોંચતા ટ્રિબ્યુનલે જણાવ્યું હતું કે તે બતાવવાનો બોજ મેનેજમેન્ટ પર હતો કે સેવાની સમાપ્તિમાં વાજબીપણું હતું અને કામદારનું સોગંદનામું તે સાબિત કરવા માટે પૂરતું હતું કે તેણે ૨૪૦ દિવસ સુધી કામ કર્યું હતું.તેમણે વર્ષમાં ૨૪૦ દિવસ કામ કર્યું હતું.

૩. આપણે જે દશ્ય લઈ રહ્યા છીએ તેના માટે તેમાં જવાની જરૂર નથી.અપીલકર્તા એક "ઉદ્યોગ" છે કે નહીં તે અંગેનો પ્રશ્ન, જોકે ગુજરાત રાજ્ય વિરુદ્ધ પ્રતાપસિંહ નરસિંહ પરમાર, [૨૦૦૧] ૯ એસ સી સી ૭૧૩ માં આ અદાલતના નિર્ણય પર આધાર રાખવામાં આવ્યો છે. અમારા મતે પ્રતિવાદીએ તેની સમાપ્તિ પહેલાના વર્ષમાં ૨૪૦ દિવસથી વધુ સમય સુધી કામ કર્યું હતું તે નક્કર પુરાવાના આધારે નક્કી કર્યા વિના વ્યવસ્થાપન પર જવાબદારી મૂકવા માટે ટ્રિબ્યુનલ યોગ્ય ન હતું.તે દાવેદારનો કેસ હતો કે તેણે આવું કામ કર્યું હતું પરંતુ અપીલકર્તા દ્વારા આ દાવાને નકારી કાઢવામાં આવ્યો હતો.તે પછી દાવેદાર એ બતાવવા માટે પુરાવા રજૂ કરવા માટે હતો કે તેણે હકીકતમાં તેની સમાપ્તિ પહેલાના વર્ષમાં ૨૪૦ દિવસ કામ કર્યું હતું.સોગંદનામું દાખલ કરવું એ માત્ર તેની તરફેણમાં તેનું પોતાનું નિવેદન છે અને તેને કોઈ પણ અદાલત અથવા ટ્રિબ્યુનલ માટે પૂરતા પુરાવા તરીકે ગણી શકાય નહીં.નિષ્કર્ષ એ છે કે એક કામદાર હકીકતમાં વર્ષમાં ૨૪૦ દિવસ કામ કરતો હતો.માટે પગાર અથવા વેતનની રસીદનો કોઈ પુરાવો નથી.૨૪૦ આ સમયગાળા માટેના દિવસો અથવા ઓર્ડર અથવા નિમણૂક અથવા સગાઈનો રેકૉર્ડ કામદાર દ્વારા રજૂ કરવામાં આવ્યો હતો.માત્ર આ આધાર પર, એવોર્ડ અલગ રાખવામાં આવે છે.જો કે, વિભાગ વતી હાજર રહેલા શ્રી હેગડે જણાવે છે કે રાજ્ય ખરેખર કાયદાનું સમાધાન કરવામાં રસ ધરાવે છે અને પ્રતિવાદીને

આજથી બે મહિનાની અંદર તે જ શરતો પર અનુકંપા આધારે નોકરી આપવામાં આવશે, જે તેની સમાપ્તિ પહેલા કથિત રીતે રોકવામાં આવી હતી.

આ નિર્ણયને એસેન ડેન્કી વિરુદ્ધ રાજીવ કુમાર, [૨૦૦૨] એસસીસી ૪૦૦ માં અનુસરવામાં આવ્યો હતો.

રાજસ્થાન રાજ્ય ગંગાનગર એસ મિલ્સ લિમિટેડ વિરુદ્ધ સ્ટેટ ઓફ રાજસ્થાન અને અન્ય, [૨૦૦૪] ૮ એસ. સી. સી. ૧૬૧ માં, ફરિયાદ ૬ માં આ સ્થિતિનો ફરીથી પુનરોચ્ચાર કરવામાં આવ્યો હતો:

"તે કામદારનો કેસ હતો કે તેણે સંબંધિત વર્ષમાં ૨૪૦ દિવસથી વધુ કામ કર્યું હતું. અપીલકર્તા દ્વારા આ દાવાને નકારી કાઢવામાં આવ્યો હતો. તે દાવેદારને બતાવવા માટે પુરાવા રજૂ કરવા માટે હતું કે તેણે હકીકતમાં તેની સમાપ્તિ પહેલાના વર્ષમાં ૨૪૦ દિવસ સુધી કામ કર્યું હતું. તેમણે સોગંદનામું દાખલ કર્યું છે. તે માત્ર તેનું પોતાનું નિવેદન છે જે તેની તરફેણમાં છે અને તેને કોઈ પણ અદાલત અથવા ટ્રિબ્યુનલ માટે એવા નિષ્કર્ષ પર આવવા માટે પૂરતા પુરાવા તરીકે ગણી શકાય નહીં કે હકીકતમાં દાવેદાર વર્ષમાં ૨૪૦ દિવસ કામ કરતો હતો. આ પાસાઓ રેન્જ

ફોરેસ્ટ ઓફિસર વિરુદ્ધ એસ. ટી. હદીમાની, [૨૦૦૨] ૩ એસ. સી. સી. ૨૫ માં પ્રકાશિત કરવામાં આવ્યા હતા.૨૪૦ દિવસ માટે પગાર અથવા વેતનની રસીદનો કોઈ પુરાવો અથવા તે સંબંધમાં કોઈ આદેશ અથવા રેકૉર્ડ રજૂ કરવામાં આવ્યો ન હતો.માત્ર ચોક્કસ સમયગાળા માટે મસ્ટર રોલ રજૂ ન કરવો એ શ્રમ અદાલત માટે એવું માનવા માટે પૂરતું ન હતું કે કામદારે દાવો કર્યો હતો તેમ ૨૪૦ દિવસ કામ કર્યું હતું.

મ્યુનિસિપલ કોર્પોરેશન, ફરીદાબાદ વિરુદ્ધ સિરી નિવાસ, [૨૦૦૪] ૮ એસ. સી. સી. ૧૯૫ માં એવું માનવામાં આવ્યું હતું કે કામદાર પર એ બતાવવાનો બોજ હતો કે તે તેની કથિત છટણી પહેલા અગાઉના એક વર્ષમાં ૨૪૦ દિવસથી વધુ સમય સુધી કામ કરતો હતો.એમ. પી. ઇલેક્ટ્રિસિટી બોર્ડ વિરુદ્ધ હરિરામ, [૨૦૦૪] ૮ એસ. સી. સી. ૨૪૬ માં ફક્ત ૧૧ માં ફરી આ સ્થિતિનું પુનરાવર્તન કરવામાં આવ્યું હતું:

"ઉપરોક્ત બોજો દૂર કરવામાં આવ્યો ન હોવાથી અને શ્રમ અદાલતે આમ ઠરાવ્યા પછી, અમારા મતે, ઔદ્યોગિક અદાલત અને ઉચ્ચ અદાલતે માત્ર ભૂલથી દોરેલા પ્રતિકૂળ નિષ્કર્ષ પર પુનઃસ્થાપનના આદેશને આધારે ભૂલ કરી હતી.આ તબક્કે મ્યુનિસિપલ કોર્પોરેશન, ફરીદાબાદ વિરુદ્ધ સિરી નિવાસ, જે. ટી. (૨૦૦૪) ૭ એસ. સી. ૨૪૮ ના કેસમાં આ અદાલતના

ચુકાદાનો સંદર્ભ આપવો ઉપયોગી થઈ શકે છે, જેમાં આ અદાલત અમુક સંબંધિત દસ્તાવેજો રજૂ ન કરવા અંગે પ્રતિકૂળ નિષ્કર્ષ કાઢવાના હાઈકોર્ટના દૃષ્ટિકોણ સાથે અસંમત હતી.આ અદાલતને તે સંબંધમાં આ કહેવાનું હતું:

"ભારતીય પુરાવા અધિનિયમની જોગવાઈઓ લાગુ પડે તેવા કેસમાં પણ કાયદાની અદાલત એવું માની શકે છે કે એવું ન પણ માની શકે કે જો કોઈ પક્ષ પાસે શ્રેષ્ઠ પુરાવા હોવા છતાં તે રજૂ ન કર્યો હોત, તો તે તેની દલીલો વિરુદ્ધ ગયો હોત.જોકે, આ બાબત અલગ હશે જ્યાં અદાલતના નિર્દેશ છતાં પુરાવા રોકવામાં આવે છે.પુરાવા રજૂ ન કરવા માટે પ્રતિકૂળ અનુમાનની ધારણા હંમેશા વૈકલ્પિક હોય છે અને જે પરિબળોને ધ્યાનમાં લેવું જરૂરી છે તેમાંથી એક પરિબળ એ લીઝમાં સામેલ તથ્યોની પૃષ્ઠભૂમિ છે.આમ, ધારણા ફરજિયાત નથી કારણ કે ઇરાદાપૂર્વક બિન-ઉત્પાદન હોવા છતાં, અન્ય સંજોગો અસ્તિત્વમાં હોઈ શકે છે જેના પર આવા ઇરાદાપૂર્વકના બિન-ઉત્પાદનને કેટલાક વાજબી આધારો પર ન્યાયી ઠેરવી શકાય છે.તાત્કાલિક કેસમાં, ઔદ્યોગિક ટ્રિબ્યુનલે અપીલકર્તા સામે કોઈ પ્રતિકૂળ તારણ કાઢ્યું ન

હતું.ખાસ કરીને પ્રતિવાદી દ્વારા રજૂ કરાયેલા પુરાવાના સ્વરૂપને ધ્યાનમાં રાખીને આવું કરવું તેના અધિકારક્ષેત્રમાં હતું.

મેનેજર, રિઝર્વ બેંક ઓફ ઇન્ડિયા, બેંગલોર વિરુદ્ધ એસ. મણિ અને અન્ય, [૨૦૦૫] ૫ એસ. સી. સી. ૧૦૦ માં આ અદાલતની ત્રણ ન્યાયાધીશોની ખંડપીઠે ફરીથી આ બાબત પર વિચારણા કરી હતી અને જણાવ્યું હતું કે તેણે ૨૪૦ દિવસની સેવા પૂર્ણ કરી છે તે બતાવવા માટે સાબિતીનો પ્રારંભિક બોજ કામદાર પર હતો.ટ્રિબ્યુનલનો મત કે બોજ નોકરીદાતા પર હતો તે ખોટો હોવાનું માનવામાં આવ્યું હતું.બટાલા સહકારી સુગર મિલ્સ લિમિટેડ વિરુદ્ધ સોવરન સિંહ (૨૦૦૫) ૭ સુપ્રીમ ૧૬૫ માં તે નીચે મુજબ યોજાયો હતો:

"જ્યાં સુધી ૨૪૦ દિવસથી વધુ સમય સુધી કામ કરવાની જવાબદારીનો સવાલ છે, જેમ કે આ અદાલતે રેન્જ ફોરેસ્ટ ઓફિસર વિરુદ્ધ એસ. ટી. હદીમાની, [૨૦૦૨] ૩ એસ. સી. સી. ૨૫ માં અવલોકન કર્યું છે, તે જવાબદારી કામદાર પર છે.

સુરેન્દ્રનગર જિલ્લા પંચાયત વિરુદ્ધ દેહ્યાભાઈ અમરસિંહ, (૨૦૦૫) ૭ સુપ્રીમ ૩૦૭ માં સ્થિતિની વિગતવાર તપાસ કરવામાં આવી હતી

અને રેન્જ ફોરેસ્ટ ઓફિસર, સિરી નિવાસ, એમ. પી. ઇલેક્ટ્રિસિટી બોર્ડ, કેસો (સુપ્રા) માં વ્યક્ત કરેલા અભિપ્રાયનો પુનરોચ્ચાર કરવામાં આવ્યો હતો.

આર. એમ. યેલ્લ્હી વિરુદ્ધ ધ આસિસ્ટન્ટ એક્ઝિક્યુટિવ એન્જિનિયર, જે. ટી. (૨૦૦૫) ૯ એસ. સી. ૩૪૦ માં તાજેતરના ચુકાદામાં, ઉપર ઉલ્લેખિત નિર્ણયોની નોંધ લેવામાં આવી હતી અને તે નીચે મુજબ રાખવામાં આવ્યા હતા:

"આ અદાલતના ઉપરોક્ત નિર્ણયોનું વિશ્લેષણ કરતા, તે સ્પષ્ટ છે કે પુરાવા અધિનિયમની જોગવાઈઓ ઔદ્યોગિક વિવાદ અધિનિયમની કલમ ૧ઓ હેઠળની કાર્યવાહીને લાગુ પડતી નથી. જો કે, સામાન્ય સિદ્ધાંતોને લાગુ કરવા અને વણવપરાયેલા ચુકાદાઓને વાંચવા પર, આપણે જોઈએ છીએ કે આ અદાલતે વારંવાર એવો મત રાખ્યો છે કે તેણે આપેલ વર્ષમાં ૨૪૦ દિવસ કામ કર્યું હતું તે બતાવવા માટે સાબિતીનો બોજ દાવેદાર પર છે.આ બોજ માત્ર સાક્ષી પેટીમાં પગ મૂકનાર કામદાર પર જ છોડવામાં આવે છે.આ બોજ મૌખિક અને દસ્તાવેજી એમ બન્ને રીતે નક્કર પુરાવા રજૂ કરનાર કામદાર પર લાદવામાં આવે છે.દૈનિક વેતન મેળવનારની સેવાઓ સમાપ્ત થવાના કિસ્સામાં, નિમણૂક અથવા સમાપ્તિનો કોઈ પત્ર રહેશે નહીં.ત્યાં કોઈ રસીદ અથવા ચુકવણીનો પુરાવો પણ હશે નહીં.આમ

મોટાભાગના કિસ્સાઓમાં, કામદાર (દાવેદાર) માત્ર નોકરીદાતાને અદાલત સમક્ષ આપેલ સમયગાળા માટે નોમિનલ મસ્ટર રોલ, નિમણૂક અથવા સમાપ્તિ પત્ર, જો કોઈ હોય તો, વેતન રજિસ્ટર, હાજરી રજિસ્ટર વગેરે રજૂ કરવા માટે કહી શકે છે.જો કે ઉપરોક્ત નિર્ણયો એ સ્પષ્ટ કરે છે કે માત્ર સોગંદનામા અથવા દાવેદાર/કામદાર દ્વારા કરવામાં આવેલા સ્વ-સેવારત નિવેદનો કામદાર પર કાયદા દ્વારા મૂકવામાં આવેલા બોજની ચૂકવણીની બાબતમાં પૂરતા નહીં હોય કે તેણે બિવેન વર્ષમાં ૨૪૦ દિવસ કામ કર્યું હતું.ઉપરોક્ત ચુકાદાઓ વધુમાં જણાવે છે કે દાવેદાર કામદાર દ્વારા દમનની કોઈપણ અરજી વિના માત્ર મસ્ટર રોલ્સનું ઉત્પાદન ન કરવું એ ટ્રિબ્યુનલ માટે વ્યવસ્થાપન સામે પ્રતિકૂળ નિષ્કર્ષ કાઢવાનો આધાર નહીં હોય.છેલ્લે, ઉપરોક્ત ચુકાદાઓ મૂળભૂત સિદ્ધાંત નિર્ધારિત કરે છે, એટલે કે, બંધારણની કલમ ૨૨૬ હેઠળ ઉચ્ચ અદાલત શ્રમ અદાલત દ્વારા નોંધાયેલા તથ્યોના સહવર્તી તારણોમાં દખલ કરશે નહીં સિવાય કે તે વિકૃત હોય.આ કવાયત દરેક કેસની હકીકતો પર આધારિત હશે.

જ્યારે ઉપરોક્ત નિર્ણયોમાં નિર્ધારિત સિદ્ધાંતના સંદર્ભમાં તપાસ કરવામાં આવે છે, ત્યારે તે સ્પષ્ટ થાય છે કે ડિવિઝન બેન્ચ દ્વારા સમર્થિત ઉચ્ચ ન્યાયાલયનો અભિગમ-તે વિદ્વાન એકલ ન્યાયાધીશ છે, તે સાચો

નથી.સંબંધિત મુદ્દાને તેના યોગ્ય પરિપ્રેક્ષ્યમાં ધ્યાનમાં લેવામાં આવ્યો ન હતો.ઉપર ઉલ્લેખિત નિર્ણયોમાં આ અદાલત દ્વારા નિર્ધારિત કાયદાના પ્રકાશમાં સંબંધિત વલણની તપાસ કરવાની હતી.જવાબદારી બદલવાનો પ્રશ્ન ત્યારે જ સુસંગતતા ધારણ કરે છે જ્યારે પુરાવા રજૂ કરવામાં આવે.ઉપર ઉલ્લેખિત લગભગ તમામ નિર્ણયો એ બાબતો સાથે સંબંધિત છે જે લડતા પક્ષો દ્વારા ટ્રિબ્યુનલ સમક્ષ પુરાવા રજૂ કર્યા પછી હાઈકોર્ટમાં આવ્યા હતા.જ્યારે વર્ષમાં ૨૪૦ દિવસથી વધુની સેવાનો દાવો કરવામાં આવે ત્યારે ઉચ્ચ અદાલતોએ સીધી રિટ અરજીઓ સ્વીકારવી જોઈએ નહીં.કોઈ વ્યક્તિએ ૨૪૦ દિવસથી વધુ કામ કર્યું છે કે નહીં તે હકીકતનો વિવાદિત પ્રશ્ન છે જેની ઉચ્ચ અદાલત દ્વારા તપાસ કરવામાં આવતી નથી.આવો દાવો કરનાર વ્યક્તિ માટે યોગ્ય ઉપાય એ છે કે કાયદા હેઠળ ઔદ્યોગિક વિવાદ ઉઠાવવો જેથી પુરાવાઓનું વિશ્લેષણ કરી શકાય અને નિષ્કર્ષ પર પહોંચી શકાય.જેમ કે તાત્કાલિક કેસમાં કાનૂની સ્થિતિનું યોગ્ય પરિપ્રેક્ષ્યમાં વિશ્લેષણ કરવામાં આવ્યું નથી, તે યોગ્ય રહેશે જો આ બાબત અધિનિયમ હેઠળ પૂરા પાડવામાં આવેલ મંચ દ્વારા નક્કી કરવામાં આવે.

આ સંજોગોમાં અમે ડિવિઝન બેન્ચે સમર્થન આપેલા એકલ ન્યાયાધીશના ચુકાદાને રદ કરીએ છીએ અને નિર્દેશ આપીએ છીએ કે જો કોઈ વિવાદ યોગ્ય સરકાર સમક્ષ ઉઠાવવામાં આવે, તો તે વિવાદ પ્રાપ્ત થયાની તારીખથી બે મહિનાની અંદર આ બાબતને નિર્ણય માટે સંબંધિત ટ્રિબ્યુનલને

મોકલશે.સંબંધિત ટ્રિબ્યુનલ તેના સંદર્ભની તારીખથી છ મહિનાની અંદર સંદર્ભનો નિકાલ કરવાનો પ્રયાસ કરશે.સામાન્ય રીતે, સંદર્ભ માંગવામાં આવે કે નહીં તે નક્કી કરવાનું કામ યોગ્ય સરકારનું છે.પરંતુ ઔદ્યોગિક વિવાદ અસ્તિત્વમાં છે તે નિર્વિવાદ સ્થિતિને ધ્યાનમાં રાખીને, કેસની વિશિષ્ટ હકીકતોમાં, અમે સરકારને સંદર્ભ આપવા નિર્દેશ આપીએ છીએ.આનાથી મુકદ્દમાનો સમયગાળો પણ ટૂંકો થશે.

સંદર્ભ એ પ્રશ્નો પર રહેશે કે શું (અ) કામદારનો દાવો કે તેણે ૨૪૦ દિવસથી વધુ સમય સુધી સતત કામ કર્યું હતું તે સાચું છે અને (બ) જાન્યુઆરી, ૨૦૦૧ના રોજ થયેલ સમાધાન કામદાર માટે બંધનકર્તા છે કે કેમ.અમે સ્પષ્ટ કરીએ છીએ કે અમે કેસના ગુણદોષ પર કોઈ અભિપ્રાય વ્યક્ત કર્યો નથી.

અપીલને તે મુજબ મંજૂરી આપવામાં આવે છે, પરંતુ ખર્ચ અંગે કોઈ આદેશ નથી.

ડી જી

અપીલને મંજૂરી આપવામાં આવી છે.

This judgment has been translated using AI Tool – SUVAS.

=====

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: *The translated judgment in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/ her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgment shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.*